

ZƏRİFƏ BUDAQOVA – 90

Zərifə İsmayıl qızı Budaqova Azərbaycanın görkəmli dilçi alimlərindən biri olmuşdur. O, ömrünü Azərbaycan dilinin öyrənilməsinə və tədqiqinə həsr etmişdir. Belə bir müqəddəs və nəcib iş onu filologiya elmləri doktoru, professor, Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü (indiki AMEA-nın) kimi şərəfli adlara ucaltmışdır. O, yüzdən çox elmi əsərin müəllifi kimi tanınmış, respublikada dilçi alimlərin yetişməsində səmərəli fəaliyyət göstərmişdir.

Alimin “Azərbaycan dilinin sintaksisi”, “Azərbaycan dilinin morfologiyası”, “Müasir Azərbaycan dilində söz birləşmələri”, “Müasir Azərbaycan bədii dilinin üslubiyatı”, “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya qaydaları”, “Azərbaycan dilinin durğu işarələri”, “Müasir Azərbaycan ədəbi dilində sadə cümlə”, rus dilində yazılmış “Azərbaycan dilinin qrammatikası” (fonetika, morfologiya, sintaksis) kitabları mənbə, məxəz rolu oynayır və dilçilərimizin stolüstü kitablarından sayılır.

Zərifə İsmayıl qızı Budaqova 1929-cu ildə anadan olmuş, 1936-cı ildə orta məktəbə getmişdir. 1943-cü ildə pedaqoji texnikuma, 1945-ci ildə Ermənistan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun dil-ədəbiyyat fakültəsinə qəbul olunmuşdur. O, 1948-ci ildə Bakı şəhərinə köçmüş və təhsilini Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU-nun) dil-ədəbiyyat fakültəsində davam etdirmişdir. Zərifə xanım 1949-cu ildə dil - ədəbiyyat fakültəsini bitirmiş və Azərbaycan SSR EA-nın Dilçilik İnstitutunun (indiki AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu) aspiranturasına daxil olmuşdur. O, aspiranturaya qəbul olduqdan sonra Moskva şəhərinə SSRİ EA-nın Dilçilik İnstitutuna ezam olunmuşdur. 1953-cü ildə Moskvada “Müasir Azərbaycan dilində tərz kateqoriyası” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmiş, filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır. O, 1963-

cü ildə “Müasir Azərbaycan dilində sadə cümlə” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi, 1968-ci ildə professor elmi adı almışdır. Alim Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun direktoru olmuşdur.

Zərifə xanım müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyasına, sintaksisinə, orfoqrafiyasına, üslubiyatına, eləcə də türkologiyanın müxtəlif problemlərinə dair əsərlərin müəllifi olmaqla, dilçiliyin nəzəri və əməli məsələlərinə dair qiymətli tədqiqatlar aparmışdır. Görkəmli dilçi Azərbaycan dilinin qrammatik qayda-qanunlarını rus dilində çap etdirməklə, dilimizin imkanlarını rusdilli oxuculara çatdırmışdır.

Professor Zərifə Budaqovanın 1977-ci ildə çap etdirdiyi “Azərbaycan dilində durğu işarələri” adlı kitabı hər hansı durğu işarəsinin yerli-yerində işlədilməsinin möhkəm qaydalarını dəqiq izah etmiş, durğu işarələri ilə əlaqəli olan qaranlıq məqamları, durğu işarələrinin funksiyasını öz əsərində dəqiq aydınlaşdırmışdır.

Zərifə Budaqova dillərin geneoloji və morfoloji təsnifindən əlavə, xalqların, millətlərin, dillərin maraq dairəsini, zəruri problemlərin öyrənilməsinin vacibliyini nəzərə alaraq dillərin sosioloji təsnifini də aparırdı. Bu mənada onun “Dillərin sosioloji təsnifi” (bax: Dillərin sosioloji təsnifi. – “Elm və həyat”. №7, 1978, s. 18-20) məqaləsi böyük əhəmiyyət kəsb edən məqalələrindən olmaqla, həm də dilçi alimin dillər və onların xüsusiyyətləri ilə bağlı nəzəri-praktik təhlil aparmaq bacarığını təsdiq edir.

O, bir çox beynəlxalq, ümumittifaq və respublika miqyaslı simpozium, konfrans, müşavirə və elmi sessiyalarda iştirak edərək Azərbaycan Elmlər Akademiyasını təmsil etmişdir. Onun səmərəli elmi fəaliyyəti və elmi əsərlərinin əhəmiyyəti Azərbaycan qadınının müvəffəqiyyəti kimi qiymətləndirilib və təbliğ olunub. Azərbaycan dilçiləri həmişə Zərifə xanım Budaqovanın xatirəsini əziz tutacaq, onun xidmətlərini unutmayacaqlar.

Zərifə Budaqova 1989-cu il noyabrın 7-də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

dos. S.İmanova (ADU)